

W Mszanie Dolnej odbyły się obchody 81. rocznicy zagłady Żydów

W dniach 20 oraz 21 sierpnia 2023 r. odbywały się dwudniowe uroczystości związane z obchodami z 81. Rocznicy Zagłady Żydów w Mszanie Dolnej.

Organizatorami obchodów było Miasto Mszana Dolna i Fundacja Sztetl Mszana Dolna, a współorganizatorami Hufiec Gorczański ZHP, Zagórzańskie Dziedziny, Klub Senior+ Mszana Dolna, Miejska Biblioteka w Mszanie Dolnej.

W niedzielę 20 sierpnia na miejskim placu targowym, podczas pierwszego dnia obchodów rocznicowych odbywały się liczne warsztaty artystyczne i prelekcje, wykłady także gry terenowe, mające na celu przybliżenie różnorodności i piękna kultury. W ramach wydarzenia pn. „Utracone piękno” zorganizowano m.in. zajęcia z kaligrafii hebrajskiej i tańca żydowskiego. Przeprowadzono także wykład na temat żydowskiego święta Purim. Niezwykłych muzycznych wrażeń dostarczył występ zespołu „Klezmorim Trio”. Trio z Krakowa zagrało i zaśpiewało, w języku polskim i jidysz, znane żydowskie szlagiery.

Dzień zakończyła wspólna kolacja potomków i wolontariuszy fundacji Sztetl Mszana Dolna, podczas której wręczono symboliczne podziękowania od Fundacji dla najbardziej zasłużonych osób. Podziękowania otrzymali: burmistrz Mszany Dolnej Anna Pękała, Agnieszka Orzeł dyrektor Miejskiej Biblioteki i radna Powiatu Limanowskiego, Ewa Jasińska reprezentująca Hufiec Gorczański harcmistrz, Anna Sukiennik przedstawicielka zarówno harcerzy oraz Klubu Senior +, Agnieszka Józefiak-Lewandowska z Działu Promocji UM, a także wolontariusze i współpracownicy Fundacji Sztetl Mszana Dolna.

19 sierpnia 1942 r. to tragiczna data; tego dnia niemieccy okupanci: esesmani z Nowego Sącza przy współpracy burmistrza Gelba i innych volksdojców oraz granatowej policji i polskich służb budowlanych Baudienst, zorganizowali i przeprowadzili największą masową egzekucję ludności pochodzenia żydowskiego z Mszany Dolnej, terenu całej gminy oraz okolicznych miejscowości, a także przesiedleńców z kilku innych miast. Zamordowanych zostało tysiąc obywateli pochodzenia żydowskiego (co stanowi niemal 1/4 populacji miasta).

W poniedziałek 21 sierpnia br. odbyły się ceremonie w miejscach pamięci: przy masowej mogile Ofiar na Pańskim oraz na cmentarzu żydowskim. Głównym punktem uroczystości było odsłonięcie tablicy przywracającej imiona tysiącom Ofiar Zagłady w Mszanie Dolnej, spoczywającym dotąd bezimiennie w zbiorowej mogile. Był to efekt starań i wielomiesięcznej pracy Fundacji Sztetl Mszana Dolna. Egzekucja z 1942 r. na tzw. Pańskim była największą masową zbrodnią w regionie. Ofiary pochodziły nie tylko z Mszany Dolnej, ale także z Krakowa, Berlina, Łodzi, Bielska Białej, Zembrzyc, Skrzydłnej, Dobrej, Tymbarku, Mszany Górnej, Łostówki, Kasiny Wielkiej, Kasinki Małej, Olszówki, Raby Niżnej, Raby Wyżnej, Koniny, Podobina,

Niedźwiedzia, Poręby Wielkiej, Lubomierza. 1/3 Ofiar stanowiły dzieci i młodzież poniżej 18. roku życia. Zamordowana została także grupa chrześcijan żydowskiego pochodzenia. Żydzi zabijani byli także podczas całej okupacji: ok. 70 Ofiar pogrzebano na cmentarzu żydowskim. Między nimi było ok.20 osób przywiezionych z Rabki, zamordowanych już we wrześniu 1939 r. W tej grupie były także osoby z Gdańska i Nowego Sącza. Trzecia masowa mogiła, z przełomu kwietnia i maja 1942 r. znajduje się przy ul. Ogrodowej. Spoczywa w niej ponad 20 młodych osób, z których tylko część personaliów jest znana.

W uroczystości uczestniczyli potomkowie Ofiar z Izraela, Stanów Zjednoczonych, Danii i Polski, również przedstawiciele Polskiej Rady Chrześcijan i Żydów, Głównego Rabina Polski i Komicji Rabinicznej ds. Cmentarzy, Klubu Chrześcijan i Żydów „Przymierze” z Krakowa, Rady Dialogu Archidiecezji Krakowskiej, Instytutu Pamięci Narodowej. Obecni byli: Burmistrz Miasta Anna Pękała, wiceburmistrz Michał Grzeszczuk, ksiądz Proboszcz Jerzy Rażny z parafii pw. św.Michała, Ks Tomasz z parafii Miłosierdzia Bożego, wicedyrektor Szkoły Podstawowej nr 1 w Mszanie Dolnej, mieszkańcy Mszany Dolnej i goście.

Burmistrz Mszany Dolnej Anna Pękała oraz wiceprezes Fundacji Sztetl Mszana Dolna, Marek Rekucki odstonili Tablicę

pamiętkową odsłoniła. Modlitwy na cmentarzu odprawił rabin Tomasz Ichcak Krakowski z Warszawy i Avraham Taylor, kantor z Izraela, prawnuk spoczywających w masowym grobie Amalii i Dawida Pesacha Rebhunów. Kadsisz za zmarłych odmówił Josef Hoch, wnuk Ryfki Fedregrun, zabitej na Pańskim, siostrzeniec Jakuba Federgruna, spoczywającego wśród Ofiar na cmentarzu. Wartę honorową pełnili harcerze Hufca Gorczańskiego ZHP. Oprawę muzyczną – własne kompozycje do psalmów 16 i 130 – zapewnił Jakub Antosz-Rekucki.

Po ceremoniach, w Urzędzie Miasta Mszana Dolna odbyło się spotkanie, na którym przedstawiciele potomków Mszańskich Żydów przedstawili dzieje swoich rodzin. Uczczono m.in. zmarłą miesiąc temu Goldę/Jeane Chapnick, 99-letnią potomkinię mszańskiego rodu Gellerów i innych wspomnianych.

Wydarzenie rocznicowe w Mszanie Dolnej zostało dofinansowane ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury, ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury EtnoPolska. Edycja 2023. Dofinansowano ze środków Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny. Projekt realizowany był przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego. Zadanie publiczne dofinansowane z budżetu Powiatu Limanowskiego. Projekt współfinansowany przez Forum Dialogu. Sfinansowano ze środków Fundacji PZU.

Wydarzenie objęła Honorowym Patronatem Burmistrz Miasta Mszana Dolna Anna Pękała.

źr./fot: Sztetl